

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

УДК 316:378

МОДЕРНІЗАЦІЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС: КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПОНЯТТЯ В РАМКАХ СОЦІОЛОГІЧНОГО ТЕОРЕТИЗУВАННЯ

О. А. Хомерікі

*Національний авіаційний університет,
вул. Комарова 1, м. Київ, Україна, 01021,
khomeiriki_helen@mail.ru*

Сучасні зміни в системі вищої освіти останнім часом отримали назву модернізації. Однак модернізація освіти – це не одиничний процес в сучасному світі, а частина глобальних соціально-економічних і політичних перетворень. У рамках парадигми модернізації було розроблено безліч теоретико-методологічних і дисциплінарних підходів, покликаних пояснювати різні аспекти розвитку процесів переходу до сучасності. Процес модернізації інтерпретувався як іманентне вбудовування змін у соціальну систему; передбачалося, що внесення змін в одну зі сфер діяльності неминуче викликає адекватні реакції в інших сферах.

Ключові слова: модернізація, інновація, соціальні зміни, система вищої освіти.

Актуальність проблеми. В умовах інформаційного суспільства вперше за кілька століть класична вища освіта виступає як необхідна, але недостатня умова існування суспільства і особистості на рівні інформатизації. Тому перед вищою освітою ось уже кілька десятиліть стоїть питання перманентної модернізації, яка, з одного боку, повинна зачіпати власне систему вищої освіти, а з іншого – сприяти зміні системи вищої освіти в рамках існуючих глобальних соціальних змін і навіть, якоюсь мірою, випереджати ці соціальні зміни. Постіндустріальні трансформації, здійснювані в Україні, вимагають нової парадигми освіти, посилення її антропоцентричної спрямованості. Інноваційний потенціал постіндустріального суспільства створює ситуації ризику, що вимагають від людини не тільки умінь і навичок виходити зі скрутних ситуацій, а й запобігати небезпекам, пов'язаним із застосуванням нових технологій. Все це зумовлює необхідність особистісно-орієнтованої системи вищої освіти, її гуманізацію, гуманітаризацію, фундаменталізацію, індивідуалізацію. Комп'ютерні технології сприяють глобалізації системи вищої освіти, диктуючи необхідність розгляду її в різноманітних соціальних і культурних контекстах. Інновації, особливо в період розгортання глобалізаційних

процесів, можуть бути як підготовленими внутрішньо, тобто такими, що виникають на власному ґрунті, так і запозиченими, привнесеними ззовні. Вони можуть виступати також результатом взаємоадаптації різних соціокультурних систем, що відповідає реаліям мультикультурного соціуму як домінуючої організації соціального життя людства в XXI столітті. У зв'язку з цим інновації в галузі освіти доцільно розглядати як процес взаємодії культур, який, крім соціально-політичного, має ще й соціально-етичний аспект переходу від нерозуміння до розуміння, від маркування інновації до її адаптації та інтеграції.

Мета статті: проаналізувати соціологічні аспекти модернізаційних процесів в системі вищої освіти України.

Теоретична база дослідження. Особливий інтерес тут представляють дослідження модернізаційних процесів у працях Дж. Александера, У. Бека, І. Валлерстайна, Е. Гідденса, С. Ліпсета, Р. Робертсона, В. Л. Іноземцева, М. І. Михальченко, Ф. Г. Федотової. Багато цінного міститься в теоретичних дослідженнях, присвячених проблемам історичної соціології, а також у теоретичному аналізі культурних інновацій постіндустріального суспільства. Тут насамперед треба назвати праці Й. Масуди, А. Турена, А. Ейзентадта, Е. Шилза, Ю. Габермаса, Н. Еліаса. Зокрема інноваціям в галузі освіти, в тому числі і вищої, були присвячені низка доповідей, зроблених в рамках Римського клубу. Серед авторів таких доповідей виділимо Б. Гаврилишина, Дж. Боткіна, М. Ельманджра, М. Малиця, Ц. Дуїса. Представлене в цих доповідях глобальне бачення інноваційних процесів в культурі та освіти сприяло обґрунтуванню необхідності переходу соціологічної думки до конкретизації цих ідей у локальних контекстах.

Інноваційні процеси в західних соціокультурних процесах висвітлені в роботах Дж. Дьвої, Ф. Знанецкого, Р. Дарендорфа, Н. Лумана, Г. Шельскі, М. Янга, К. Ясперса. Особливий інтерес для цієї роботи представляють міждисциплінарні дослідження, які можна віднести до галузі історичної соціології, що знаходиться у вітчизняній традиції ще в стадії становлення. Це в першу чергу праці, присвячені еволюції, як ідеї університету, так і реформуванню в галузі освіти в різні історичні епохи. Проблематику модернізації в Києво-Могилянській академії та Київському університеті в XIX ст. зачіпає М. Л. Ткачук, З. І. Хижняк, Я. М. Стратій.

У другій половині XX століття дослідження модернізації вищої освіти стають важливою частиною загальносоціологічних теорій. Вплив тенденцій постіндустріального суспільства на розвиток системи вищої освіти, багатогранність процесу модернізації, вписані в нові полісистемні відносини, розглянуті в роботах Д. Белла, З. Бауман, К. Керра, А. Турена, Е. Тофлер. Саме в роботах, присвячених соціологічному обґрунтуванню нової соціальної реальності, вища освіта, університети були проголошені основним соціальним інститутом, який визначає розвиток не тільки культури, а й економіки і політики.

Одночасно з такими оптимістичними поглядами, з'являються концепції кризи системи освіти під впливом соціально-історичного розвитку [1, с. 6]. Поступово критика сучасних тенденцій розвитку вищої освіти безпосередньо стала пов'язуватися з наростанням глобалізаційних процесів та їх проникненням в культуру університетів та інших вищих навчальних закладів. На рубежі XX–XXI століть у дослідженнях З. Бау-

мана, Д. Бока, Дж. Деланті, Б. Кларка, П. Скотта, присвячених трансформації системи освіти під впливом процесів інформатизації та глобалізації, був чітко окреслено коло сучасних проблем її модернізації, які зачіпають такі процеси, як інтернаціоналізація, інформатизація, комерціалізація і т. д [2, с. 6].

Сучасні зміни в системі вищої освіти останнім часом отримали назву модернізації. Однак модернізація освіти – це не одиничний процес в сучасному світі, а частина глобальних соціально-економічних і політичних перетворень. У рамках парадигми модернізації було розроблено безліч теоретико-методологічних і дисциплінарних підходів, покликаних пояснювати різні аспекти розвитку процесів переходу до сучасності. Процес модернізації інтерпретувався як іманентне вбудовування змін у соціальну систему; передбачалося, що внесення змін в одну зі сфер діяльності неминуче викликає адекватні реакції в інших сферах.

Модернізація характеризувалася як глобальний процес, який забезпечується як поширенням сучасних ідей, інститутів і технологій з європейського центру по всьому світу, так і ендегенним розвитком неєвропейських співтовариств.

Процес модернізації зображувався як лінійний; відповідно, всі суспільства можна було розподілити уздовж осі, що йде від традиційності до сучасності і т. д.

Модерність має різні інституційні форми. У сучасній соціології стали говорити не тільки про модернізацію згідно із західним шляхом розвитку, але і про інші можливості цього процесу. У західній соціології модернізацію розглядають як наслідки розвитку ліберального капіталізму та відділення економіки від політичної сфери. З. Бауман вважає, що раціоналізм модерності може планувати знищення культури так само, як організувати виробництво і розподіл [3, с. 56].

Першим в історії соціології теоретиком модернізації в певному сенсі можна вважати К. Маркса. Його теза, що саме продуктивні сили і один з основних їх елементів – знаряддя праці, техніка – завжди розвивалися швидше всіх інших сфер суспільного життя і неминуче вступали в протиріччя з консервативними соціальними відносинами, відіграв особливу роль для розвитку сучасної теорії модернізації.

Підхід К. Маркса сприяв розкриттю причин, рушійних сил процесу модернізації. Безсумнівно, що висновки історичного матеріалізму щодо впливу економічних, технічних факторів на розвиток суспільства багато в чому зберігають своє значення.

Інші сторони розглянутого процесу соціального розвитку розкрив інший класик соціології: – Е. Дюркгейм. Перш за все, мова йде про його основну працю: “Суспільний поділ праці”. Дюркгейм описує розвиток модернізації у сфері суспільної свідомості. В іншій його роботі “Самогубство” процес модернізації розкривається як зміна співвідношення основних сил, що діють у сфері суспільної свідомості – альтруїзму, егоїзму і т. д [4, с. 86].

Підхід М. Вебера (“Протестантська етика”) розглядає процес ранньої модернізації, становлення європейського капіталізму на особистісному рівні. За Вебером, модернізація (або, як він позначав цей термін – раціоналізація), є процесом витіснення трьох основних типів соціальної дії ціннісно-раціонального, традиційного і афективного – цілераціональну дію. У різних типах суспільств ті чи інші види дії можуть бути переважаючими. У традиційних суспільствах домінують традиційні та афективні

типи соціальної дії, а в індустріальному суспільстві переважають цілераціональна і цінніснораціональна. За Вебером, це – тенденція самого історичного процесу. Способи ведення господарства, управління у всіх сферах суспільного життя, як в економіці, так і в політиці, культурі і т.д, раціоналізуються практично одночасно. Раціоналізуються спосіб життя, типи світосприйняття і світовідчуття людини.

Неєвропоцентричний опис модерності представляє теорія інституційної диференціації, яка показала, що суспільство модерну досягли найвищого рівня структурно функціональної диференціації.

Спроба звести разом і зіставити між собою різні тлумачення соціологів у виявленні внутрішнього змісту терміна “модернізація” була зроблена П. Штомпкою, в його праці “Соціологія соціальних змін”. З цього зіставлення випливає, що ряд маститих західних соціологів схильні вкладати в це поняття вузький західно-центристський контекст [5, с. 39].

Так відповідно до уявлення В. Мура, модернізація “є тотальною трансформацією традиційного домодерністського суспільства в таку соціальну організацію, яка характерна для просунутих, економічно процвітаючих і в політичному плані стабільних націй Заходу”. Загалом, погоджуючись з цим твердженням, С. Айзенштадт уточнює, що в модернізації він бачить процес змін, унаслідок якого склалися два типи соціальних систем: західноєвропейський і північноамериканський [6, с. 61].

Друга група західних соціологів воліє бачити в модернізації широкий процес загально цивілізаційних зрушень, коли “робляться сукупні зусилля для досягнення більш високих бажаних стандартів”, що мають відношення “до інновацій в моральних, етичних, технологічних і соціальних установах, які вносять свій внесок у поліпшення умов людського існування”. Подібна точка зору знайшла своє відображення в так званій “Багатолінійній концепції модернізації (Е. Тіріакьян, П. Штомпка, В. Цаф, Р. Робертсон, К. Мюллер, С. Хантінгтон, А. Турен, У. Бек та ін.)

Зокрема, У. Бек так подає наступне поняття модернізації: “Модернізація передбачає технологічні раціоналізаторські зміни в організації праці, крім того, охоплює і багато іншого: зміну соціальних характеристик і нормальних людських біографій, стилів життя і форм любові, структур впливу і влади, форм політичного примусу і політичної активності, сприймання дійсності та норм пізнання. Плуг орача, паровоз і мікрочіп з точки зору наукового розуміння модернізації є видимими індикаторами дуже глибокого процесу, що охоплює і перетворюючого все суспільний устрій та в якому, в кінцевому рахунку, змінюються джерела впевненості, що живлять життя” [7, с. 44].

Багатолінійні трактування модернізації, будучи однією з сучасних версій модернізаційних досліджень, на наш погляд, дозволяє більш гнучко підходити до питань, що нас цікавлять. Особливо важливим є те, що в даній концепції центральне місце займають соціокультурні процеси, які розглядаються як істотні фактори розвитку суспільства. Відбувається відмова від трактування модернізації як єдиного процесу системної трансформації, визнається можливість різної поведінки сегментів конкретного суспільства в умовах модернізації.

Так О. Л. Лейбовіч вважає, що модернізація за своєю природою багатомірний процес, що не зводиться до однієї єдиної моделі, – процес, що проходить через різні

стадії. Це означає, що, навряд чи має сенс шукати головного суб'єкта модернізації протягом всієї її історії, що розгортається в незбіжних між собою соціокультурних координатах [2, с. 94].

Уточнюючи термінологію, необхідно відзначити відмінності між терміном “модернізація”, в нашому дослідженні – “модернізація освіти”, і “реформа”. Реформа, що розуміється як оновлення інститутів, що регулюють економічні, політичні та соціальні сфери суспільства, проведена з ініціативи влади в межах її повноважень, – є неодмінний атрибут модернізації.

Реформа – це один із способів модернізації, за допомогою якого влада пропонує суспільству нові еталони (моделі) соціально значущої поведінки. Глибина реформ за шкалою модернізації залежить від двох факторів: наскільки адекватні нові моделі конкретно-історичним завданням модернізації, і в якій мірі вони відповідають очікуванням і готовності різних верств суспільства.

Крім того, модернізація – це процес, що володіє тимчасовою протяжністю. У цій системі координат реформа може бути описана як етап модернізації, який має ключове значення для процесу в цілому. Таким чином, “модернізація – це активний, дієвий пошук найбільш придатної для даного соціуму моделі органічного розвитку на шляху від його традиційного до сучасного стану, а також концентрація сил і засобів держави і суспільства на втілення цієї моделі в життя” [8, с. 119].

Структура процесу модернізації визначається комплексним характером, охоплює всі сфери людської діяльності і складається з чотирьох груп явищ: соціальна група (у вузькому сенсі цього слова), економічна, політична і культурна.

У соціальній сфері – домінування цілераціонального типу соціальної дії виражає себе в заміні відносин ієрархічної підпорядкованості і вертикальній залежності відносинами рівноправного партнерства, побудованими на основі взаємного інтересу.

В економічній сфері модернізація означає ще більшу раціоналізацію економічної дії – активізацію впровадження наукових знань у виробництво, подальший поділ праці, розвиток ринку товарів і грошей, постійне ускладнення організації виробництва, поява потужних стимулів для впровадження технологічних та організаційно нововведень.

У політичній сфері модернізація передбачає упорядкування адміністративно-політичних кордонів, утворення національних держав. Важливою рисою політичної модернізації є втягування народних мас у політичне життя, встановлення популярного правління, залучення до нього чиновників не на основі походження та особистих зв'язків, а згідно з формальними вимогами до освіти, кваліфікації та діловими якостями людей.

У сфері культури, модернізація - це певною мірою відмова від поведінки відповідно до традицій, раціоналізація свідомості відповідно до наукових знанням, світоглядів і т. д. Свідомий вибір індивідами тих або інших більш придатних цінностей у відповідності з основними принципами організації постіндустріального суспільства, тобто соціальна модернізація ні здійснюється без нового соціального суб'єкта, з іншим соціальним якістю – суб'єкта раціонального типу [9, с. 219].

Модернізація – є цілісний, системний процес соціальних змін, який заторкає всі сфери суспільства. Модернізація – є процес соціальних змін, як плин поетап-

них різновекторних інновацій, які активно інституалізуються, тобто намагаються закріпитися як легітимізуватися і розповсюдитись.

За якісними параметрами інновації зазвичай поділяють на модифікаційні, комбіаторні і радикальні. Навроцький доповнює такий поділ наступними їх різновидами: модернізаційні та демодернізаційні інновації, реальні і можливі, особливо виділивши при цьому квазіінновації [10, с. 191]. Соціальні нововведення, процеси реформування, як процеси свідомого керівного моделювання соціальної реальності безумовно мають свою специфіку. На відміну від матеріально-технічних нововведень, або природних соціокультурних інновацій вони менше вивчені і на їх особливостях необхідно зупинитися окремо. Як справедливо зазначає А. І. Пригожин [11, с. 211]:

- Соціальні нововведення більш варіабельні. Вони знаходяться в тісному зв'язку з конкретними формами культури, і тому їх сприйняття і результати можуть суттєво відрізнятись, наприклад, у різних національних і мовних регіонах, що володіють своїми особливостями. У цих нововведень дуже тісний зв'язок з груповими і навіть особистісними якостями реципієнтів, оскільки результатом їх є нові форми поведінки працівників. Отже, можливо, що число варіантів реалізації такого нововведення виявиться рівним числу реципієнтів (в контексті концепції культурної традиції, яка розглянута вище подібна варіативність постає проявом адаптивної функції креативної сторони культурної традиції, яка на тлі автентичної культури створює нові унікальні модифікації, відмінні від привнесеного зразка);
- Розробка та введення соціальних нововведень передбачає наявність відносно широкої соціальної бази: розробка їх вимагає колективної творчості, а впровадження – опори не на ентузіазм одинаків або наказ вищестоящих органів управління, а на цілі соціально-професійні групи, які мають досить високий статус (тут мова йде про те, що реформування передбачає легітимізацію, яка має спиратися на соціальне схвалення елітних соціальних кіл суспільства, або страти);
- Впровадження та використання соціальних нововведень не вимагають великих матеріальних і фінансових витрат. Разом з тим їх справжня вартість може виявитися дуже високою. Адже предметом змін до цих нововведень стануть люди: їх статуси, звичні форми службового поводження, міжгрупові і міжособистісні стосунки. Неминуче інтереси одних груп працівників потрапляють під удар, інші категорії – виграють. В цілому напруженість і “стрессоемкість” управлінських інновацій вище, ніж, наприклад, технічних;
- Соціальні нововведення легше, ніж інші види нововведень, “імітувати”, лише зображуючи хід реального інноваційного процесу. Для них характерна і менша стійкість: практично на будь-якому етапі можливе повернення до колишньої системи відносин (цей аспект нововведень якраз безпосередньо де термінується культурною традицією, адже інновації які викликають супротив на рівні менталітету, або породжують протиріччя частіше за інших мають формальний характер).
- Впровадження та використання соціальних нововведень завжди супроводжується перерозподілом повноважень і відповідальності в рамках

перетворюваної структури. Останнє практично неможливо здійснити без прямої підтримки вищестоящих органів управління, опори на певні групи управлінців в рамках самої системи (організації) [10, с. 234].

Важливо розрізняти продуктові і забезпечуючі нововведення, з одного боку, і радикальні і модифікуючі – з іншого. Продуктові нововведення – це отримання якісно нового підсумкового продукту діяльності організації, стан системи. Причому для якісного розвитку інституції важливою закономірністю є - пріоритетність продуктових нововведень над забезпечуючими. Пов'язано це з тим, що орієнтація на новий “продукт” незмінно сприяє вдосконаленню засобів її отримання, тоді як нові засоби, технології аж ніяк не завжди означають появу нового продукту на виході. Розподіл нововведень на радикальні і модифікуючі ґрунтується на оцінці інноваційних наслідків їх впровадження. Якщо перші передбачають появу принципово нових результатів діяльності, форм і методів управління, технологій, то другі – їх поліпшення, доповнення в рамках колишнього якості [10, с. 190]. Завданням соціологів є розкриття тих механізмів, які лежать в основі прийняття або, навпаки, відторгнення нововведень. Адже багаторічний досвід інноваційної діяльності свідчить про те, що на успішність реалізації нововведень впливають не тільки об'єктивні чинники, а й суб'єктивні: внутрішній настрій реципієнтів, бажання брати в ній активну участь і всіляко сприяти інноваторам або, навпаки, неприйняття нововведень, байдужість, протидія їх ініціаторам [10, с. 190].

Численні дослідження підтверджують зв'язок інновативності з культурними цінностями і нормами тієї соціальної системи, куди впроваджується інновація.

В умовах відносно стабільного функціонування соціальних інститутів, відносної стабільності суспільних відносин реформа вищої школи може носити тільки модифікаційний характер, коли окремі нововведення, не змінюючи суті самої системи, її кінцевого продукту, поліпшують її функціонування, окремі її сторони, “еквівалентно замінюючи в ній традиційний елемент” [10, с. 184]. В умовах глобальної кризи вищої освіти модифікуючі нововведення є “спробою вдосконалення елементів безнадійно застарілої машини. А треба створювати принципово нову систему” [10, с. 185]. В умовах глибинних масштабних змін, що відбуваються в суспільстві, кардинальної трансформації всіх сторін його життя необхідні реформи іншого типу (детерміновані цими змінами) – реформи кардинальні, спрямовані на зміну самої основи системи вищої освіти, її методологічних принципів, цілей і завдань [10, с. 186].

Вища освіта не є винаходом суспільства модерну, але саме в ньому воно змінює свій статус, набуває нового соціокультурного значення, примножує функції, і поширюються на всі соціальні категорії. Тому, в рамках розгляду питання модернізації освіти, на перший план виходить аналіз модернізаційних процесів і тенденцій, причому як глобальних, так і національних, розгляд взаємовпливу освіти і різних сегментів суспільства. Процеси розвитку сучасного, інформаційного суспільства справляють істотний вплив на освіту. Причому даний процес впливу має і зворотний вектор.

Сучасні процеси модернізації вищої освіти почалися кілька десятиліть тому, коли американський соціолог і дослідник освіти Ф. Кумбс заговорив про кризу освіти в сучасному суспільстві [1, с. 49].

Йому як би вторить російський дослідник проблем освіти Б. С. Гершунский: “За-

гальносвітова криза освіти, про який так багато говорили і писали в останні роки і який в тих чи інших формах проявляє себе у всіх країнах світу, пов'язаний зовсім не тільки з недостатньою ефективністю освіти з точки зору його прагматично розуміється економічної віддачі ... Справжня сутність світового освітнього кризи полягає в беспорядності і неефективності сучасної освіти перед лицем глобальних проблем цивілізаційного масштабу” [3, с. 82].

Висновки. Виходячи з інтеграції двох процесів – розвитку сучасного суспільства і функціонування вищої освіти можна виділити декілька шляхів у розвитку останнього, які виступають пріоритетними напрямками модернізації: подальша диверсифікація; розвиток дистанційних і віртуальних форм освіти, інтенсифікація, циклічність освітніх процесів, безперервність, креативізація і індивідуалізація освіти, підвищення його якості на тлі розвитку випереджального характеру системи вищої освіти щодо суспільства і виробництва, нарешті, інтернаціоналізація освіти і формування світової системи вищої освіти в глобальному масштабі [9, с. 35].

З іншого боку всі ці напрями модернізації вищої освіти можна об'єднати в три великі блоки: друга хвиля диверсифікації вищої освіти, пов'язана з розвитком безперервної освіти у віртуальній, дистанційній та інших формах, яка, веде до розвитку глобального ринку освітніх послуг; індивідуалізація і креативність вищої освіти, яка відповідає за підвищення ролі якості вищої освіти та посилення його випереджального характеру. Третій блок – прикордонний, який за допомогою розвитку інтернаціоналізації вищої освіти, з одного боку, сприяє формуванню глобальних тенденцій у розвитку університетів, а з іншого, виступаючи в більшій мірі соціокультурним, а не соціально-економічним процесом, сприяє формуванню “духу університету”, духовно-інноваційному розвитку вищої освіти в сучасних умовах [11, с. 22].

Найбільшою мірою в процесі модернізації вищої освіти якісні зміни відбуваються в напрямках сучасної диверсифікації, розвитку вищої “освіти без кордонів”, дистанційної освіти, глобалізації вищої освіти і створення світового ринку освітніх послуг.

Однією з основних причин сучасних змін в організації та структурі вищої освіти стають нові форми конкуренції, які виходять за межі традиційних концептуальних, інституційних і географічних рамок. Зростаючий попит на освіту значною мірою зумовлений глобалізацією світової економіки, не може бути задоволений традиційними освітніми інституціями і традиційними методами навчання, що і пояснює використання дистанційного навчання, комп'ютерних технологій, розвиток навчання в режимі онлайн, появу нових структур, що спеціалізуються на такого роду діяльності. Виникає “вища освіта без кордонів”, на ринку якої з'являється все більше нових дійових осіб і навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Кумбс Ф. Т.* Кризис образования в современном мире. Системный анализ / Ф. Т. Кумбс. – М., 1970. – 365 с.
2. *Лейбович О. Л.* Модернизация в России. К методол. изучения совр. отеч. истории / О. Л. Лейбович. Зап.-Урал. учеб.-науч. центр. – Пермь, 1996. – 256 с.

3. *Гершунский Б. С.* Философия образования для XXI века / Б. С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 453 с.
4. *Дюркгейм Э.* О разделении общественного труда. Метод социологии / Э. Дюркгейм. – М., 1991. – 576 с.
5. *Штомпка П.* Социология социальных изменений / П. Штомпка. – М., 1996. – 354 с.
6. *Налетова И. В.* Социология образования / И. В. Налетова. – Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2002. – 154 с.
7. *Бек У.* Общество риска: На пути к другому модерну : пер. с нем. / У. Бек ; послесл. : А. Филиппов, пер.: В. Седелник и Н. Федорова. – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – 383 с.
8. *Навроцький О. І.* Деякі аспекти обґрунтування засад інноватики у вищій школі // Мультиверсум: Філософ. альманах. – 2004. – Вип. 43. – С. 183–190.
9. *Налетова И. В.* Социология образования / И. В. Налетова. – Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2002. – 154 с.
10. *Навроцький О. І.* Інноваційний шлях розвитку вищої школи України // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – Київ; Запоріжжя; Одеса. – 2000. – Вип. 9. – С. 107–113.
11. *Пригожин А. И.* Инноватика – зачем она? // Проблемы теории и практики управления. – 1988. – № 2. – 53 с.

Стаття надійшла до редколегії 07.01.2013

Прийнята до друку 15.02.2013

MODERNIZATION IN HIGH SCHOOL AS A SOCIAL PROCESS: CONCEPTUALIZATION OF THE NOTION IN FRAMES SOCIAL THEORY

O. A. Homeriki

*National Aviation University,
Komarova 1, Kyiv, Ukraine, 01021,
khomeriki_helen@mail.ru*

In the last time, contemporary changes in system of higher education got the name of modernization. However, modernization of education is not considered as a single process in the modern world, but as a part of global, social and economic changes. In the frame of modernization paradigm, several theoretical, methodological and disciplinary approaches were developed with the aim to explain different aspects of transformation to modern world. Modernization process was defined as immanent changes implementation into the social system, it was predicted that the changes made in one sphere adequately affect the others.

Key words: modernization, innovation, social changes, higher education system.

МОДЕРНИЗАЦИЯ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ КАК СОЦИАЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС: КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЯ ПОНЯТИЯ В РАМКАХ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ТЕОРЕТИЗИРОВАНИЯ

О. А. Хомерікі

*Национальный авиационный университет,
ул. Комарова 1, г. Киев, Украина, 01021,
khomeriki_helen@mail.ru*

Современные изменения в системе высшего образования в последнее время получили название модернизации. Однако модернизация образования - это не единственный процесс в современном мире, а часть глобальных социально-экономических и политических преобразований. В рамках парадигмы модернизации было разработано множество теоретико-методологических и дисциплинарных подходов, призванных объяснять различные аспекты развития процессов перехода к современности. Процесс модернизации интерпретировался как имманентное внедрения изменений в социальную систему; предполагалось, что внесение изменений в одну из сфер деятельности неизбежно вызывает адекватные реакции в других сферах.

Ключевые слова: модернизация, инновация, социальные изменения, система высшего образования.